

Fakultetsstyrelsens beslut om fortsatt arbete mot en sammanslagning av CEC, INES och Geologiska institutionen till en gemensam institution

Bakgrund

Centrum för miljö- och klimatvetenskap (CEC), institutionen för naturgeografi och ekosystemvetenskap (INES) och geologiska institutionen bedriver alla forskning och utbildning av mycket hög internationell klass. Gemensamt för stora delar av forskningsverksamheterna vid dessa institutioner/enheter är att de kan associeras till geo-, miljö- och klimatområdet, som fått allt större politiskt och medialt fokus på senare år. Fältet rymmer stora, komplexa och viktiga vetenskapliga frågeställningar som under överskådlig tid kan förväntas vara politiskt prioriterade och därmed föremål för omfattande forskningsfinansiering såväl nationellt som internationellt. Inte minst INES och CEC har också sett en kraftig expansion under 2000-talet.

Under en lång följd av år har fakulteten och institutionerna vant sig vid att utvecklas genom tillväxt samtidigt som vaksamheten kring kostnadseffektivitet inte alltid varit rigorös, exempelvis gällande lokaler och personal. Det kan dock inte förväntas att de ekonomiska resurserna till naturvetenskaplig forskning kommer att öka i samma takt som under de senaste decennierna. Naturvetenskapliga fakulteten står under kommande år inför stora utmaningar orsakade av förändringar i omvärlden. Projektioner av kommande stadsbudget ger vid handen att anslagen till sektorn i bästa fall kommer att ligga kvar på befintlig nivå. Med tanke på behoven inom försvaret och vården är nedskärningar inte osannolika. Den snabbt växande inflationen bidrar också till ett krympande ekonomiskt utrymme för att bedriva vår verksamhet. Fakultetens etablering av fysik och kemiverksamheter i Science Village kommer att medföra ökade hyreskostnader och därmed ökade krav på att prioritera och effektivisera i verksamheterna. Samtidigt ställer statsmakterna och externa finansiärer allt högre krav på redovisning och

uppföljning av våra verksamheter. Detta gäller bl.a. systematiskt kvalitetsarbete inom utbildning och forskning, ekonomihantering av externa anslag, informationssäkerhet och arbetsmiljöarbete. Detta medför i sin tur ökande krav på ledarskap, organisation och professionellt verksamhetsstöd.

Parallellt pågår också stora förändringar i det externa finansieringslandskapet där vi ser en förskjutning från traditionella bidrag till enskilda forskare mot större anslag till mer gränsöverskridande forskning inom områden som definieras av samhällsutmaningar där prioriteringar görs genom politiska överväganden i Sverige och EU. Samverkan med externa myndigheter, organisationer och näringsliv är ofta en viktig del av sådana tvärvetenskapliga projekt. Vi ser även en allt starkare ekonomisk press kring infrastruktur och då inte minst nationella infrastrukturer, där ICOS, SITES och ACTRIS kan tjäna som exempel inom geo-, miljö- och klimatområdet.

RQ20

Lunds universitet genomförde 2020 en omfattande genomlysning av institutionernas forskningsverksamhet – RQ20. RQ20-utvärderarna konstaterade att det är en mycket stor variation i storleken på universitetets institutioner och att detta påverkar institutionernas förmåga att möta förändringar i omvärlden, där större institutioner har bättre förutsättningar än mindre institutioner att t.ex. möta ökade administrativa krav, hantera variationer i externa anslag och att göra strategiska prioriteringar inom forskning.

Mer specifikt pekade RQ20-utvärderarna på stora möjligheter till en fördjupad samverkan mellan tre av fakultetens mindre institutioner/enheter; CEC, INES och Geologiska institutionen.

På initiativ från dekanen träffades prefekterna för CEC, INES och Geologiska institutionen tillsammans med prefekten för biologiska institutionen under våren 2021 för att diskutera slutsatserna från RQ20 och möjligheterna för ökad samverkan inom forskning, utbildning, administration, ekonomi och rekrytering. Med stöd av bibliometriska analyser konstaterade man dels att det redan idag finns utvecklade forskningssamarbeten mellan CEC, INES och Geologiska institutionen och vissa delar inom Biologin, dels att analysen pekar på en stor utvecklingspotential av det forskningsområde som definieras av nätverket inom och mellan enheterna (inklusive delar av biologin).

Utredningar under våren 2022

Samtidigt som det alltså förefaller finnas potential att ytterligare utveckla verksamheterna inom geo-, miljö- och klimatområdet genom stärkt institutionssamverkan är det också så att det finns utmaningar som på olika sätt kräver förändringar.

CEC har nått en punkt där den egna akademiska personalen inte räcker till för att driva de omfattande nätverks- och utbildningsverksamheter man ansvarar för, samtidigt som verksamheten inte får plats i befintliga lokaler. I verksamhetsdialogerna har det framkommit att INES identifierat utmaningar gällande bland annat rekryteringsfrågor (både studenter och medarbetare), besättning av ledningsfunktioner, kvalitetssäkring och intern dokument- och informationshantering. Geologin befinner sig i en negativ ekonomisk spiral driven dels av vikande studentunderlag, dels av ett överskott på svårutnyttjad lokalyta.

Mot bakgrund av dessa utmaningar, de sårbarheter som generellt identifierats för mindre enheter och de inte fullt exploaterade forsknings- och utbildningsmässiga möjligheter som fakultetsledningen anade finns i gränsytorerna mellan CEC, INES och Geologiska institutionen, beslutade dekanen att utreda förutsättningarna för att samordna och organisera verksamheterna vid CEC, INES och Geologiska institutionen (här sammanfört i arbetsnamnet "CIG") inom en gemensam institution. Två utredningar tillsattes därför under våren 2022.

Den första utredningen med externa sakkunniga fick i uppdrag att lämna förslag på hur forskningsverksamheten vid CIG-institutionerna skulle kunna vara organiserad inom en gemensam institution, vilka ämnesinriktningar som bör stärkas, hur forskningsinfrastruktur bättre kan drivas och samordnas, samt hur de administrativa stödfunktionerna skulle kunna förstärkas och effektiviseras inom en gemensam institution (STYR 2022/1317). Den andra utredningen under ledning av CEC:s styrelseordförande fick i uppdrag att utreda hur CEC:s verksamheter som rör koordinering av större forskningsprogram och ämnesövergripande samverkansplattformar skulle kunna drivas och organiseras inom en större institutionsbildning omfattande CEC, Geologiska institutionen och INES (STYR 2022/291).

Den externa utredningsgruppens slutsats är att det finns stor potential i en sammanslagning av CEC, INES och Geologiska institutionen till en gemensam CIG-institution. Utredarna menar att en sådan institution kan bli mycket stark inom geo-, miljö- och klimatområdet och inflytelserik både

nationellt och internationellt. De ingående enheterna kan kombinera stark inomdisciplinär grundforskning och systemövergripande tvärvetenskaplig forskning och samverkan, vilket kan stärka och ytterligare profilera naturvetenskapliga fakultetens verksamheter inom geo-, miljö- och klimatområdet. Utredningen föreslår att fakulteten startar ett beredande arbete med målsättningen att bilda en CIG-institution. Frågor som behöver belysas ytterligare rör bl.a. institutionens interna organisation och ämnesmässiga profilering, organisationen av forskarutbildning, grundutbildning och infrastruktur samt lokalutnyttjande.

Den andra utredningen, under ledning av CEC:s styrelseordförande, rekommenderar att CEC:s verksamhet som rör koordinering av större forskningsprogram och samverkansplattformar bör fortsätta att bedrivas i en centrumform. Ett sådant centrum bör ha ett tydligt uppdrag att initiera, facilitera och bedriva tvär- och transvetenskaplig forskning, samverkan och kommunikation inom miljö- och klimatområdet. Centrumet bör ledas av en vetenskapligt högt meriterad forskare och lärare/forskare anställda vid CIG och andra institutioner ska knytas till centrumets matrisverksamhet. Vilka mekanismer (t.ex. friköp, stöd till postdoktorer, doktorander) som ska användas för att associera forskare till centrumet måste utredas vidare. En annan viktig fråga som måste utredas vidare är om den miljövetenskapliga grund- och forskarutbildningen ska vara knuten till centrumet eller ej. Centrumet måste ha en tydlig synlighet som gör att det uppfattas som en gemensam angelägenhet för alla inblandade aktörer. Vid en sammanslagning är fakultetsledningens uppfattning att centrumet bör ha sin organisatoriska placering vid den nya CIG-institutionen.

Förenklad fastighetsutredning under våren 2023

En grundförutsättning för en gemensam CIG-institution är att verksamheterna kan samlas i gemensamma lokaler. Dekanen har därför beslutat genomföra en förenklad fastighetsutredning som undersöker möjligheterna att samlokalisera CEC, INES och Geologiska institutionen i Geocentrum I och Geocentrum II. Utredningen ska vara klar under våren 2023 (april eller maj) och förväntas kunna ligga till grund för att ta fram ett gemensamt lokalprogram för verksamheterna vid de tre institutionerna.

Effekter av en sammanslagning

Det är omöjligt att helt förutsäga utfallet av en omorganisation av det här slaget, och det är inte heller möjligt att räkna upp alla tänkbara nackdelar och

fördelar. Något som talar mot en sammanslagning är det omfattande och resurskrävande förberedelsearbete som kommer att krävas och som därmed kan riskera att påverka den nu pågående verksamheten vid institutionerna/enheterna i negativ riktning. Sett ur ett framtidsperspektiv finns emellertid ett antal övergripande skäl som talar för ett samgående och som fakultetsledningen ser som starka motiv för att gå vidare mot en sammanslagning.

Forskning och infrastruktur

Såväl RQ20-utvärderingen som den externa CIG-utredningen har pekat på stora möjligheter att ytterligare utveckla verksamheterna inom berörda ämnesområden. En sammanslagning med nya forskarkonstellationer bör innebära goda förutsättningar att identifiera och utveckla nya inriktningar och bättre möjligheter att ta sig an sammansatta forskningsproblem av det slag politiken och forskningsfinansiärerna alltmer fokuserar på. De båda SFO:erna BECC (*Biodiversity and Ecosystem services in a Changing Climate*) och MERGE (*Modelling the Regional and Global Earth System*), som utgör nav i det utbyggda nätverk inom vilket en stor del av den miljö- och klimatanknutna forskningen bedrivs, skulle båda vara en del av en gemensam CIG-institution. En sådan institution skulle också bli hemvisten för det nyligen utsedda profilområdet ClimBioSis (*Sustainable solutions in the climate change-biodiversity-society nexus*).

CEC är idag värd för ICOS Sverige medan en stor del av användarna inom LU finns vid INES. Samtidigt är INES värd för Kolportalen, ICOS gemensamma hubb för lagring, kurering och delning av data. En sammanslagning placerar hela infrastrukturen och en mycket stor del av LU-användarna i samma organisation, vilket skapar bättre förutsättningar att vidareutveckla både infrastrukturen och verksamheterna som drar nytta av den.

Vid INES finns stark kompetens samlad i GIS-centrum, som har förutsättningar att bli en tydligare resurs och samverkanspartner för flera discipliner och konstellationer inom en utbyggd CIG-institution. På samma sätt kan enheten för beräkningsbiologi och biologisk fysik, som helt nyligen blev en del av CEC, bli en viktig resurs och katalysator för nya inriktningar vid en sammanslagen CIG-institution.

Utbildning

Här finns flera aspekter som måste utredas vidare, men det finns rimligen utrymme för betydande samordningsvinster inom grundutbildningen.

Ämnesområdet som täcks av en sammanslagen institution bör vara mycket attraktivt för studenter och det bör finnas goda förutsättningar att utveckla utbildningen och lärandemiljön så att fler studenter kan attraheras. Det bör också finnas förutsättningar att stärka kopplingarna mellan forskning och utbildning. Även om många kurser är snäva och kräver specialiserade lärare, bör en större lärarkader ändå innebära bättre möjligheter att planera och fördela utvecklings- och undervisningsrelaterade uppgifter. Likaså bör en större lärarstyrka innebära att exempelvis externa och ofta tidsbegränsade satsningar kan utnyttjas optimalt. Idag kan det finnas hinder att delta i sådana satsningar på grund av tidsbrist inom lärarkåren.

En större institution skulle innebära en större och bredare akademisk miljö för doktoranderna och ett större doktorandkollektiv. Kombinationen av fler doktorander och fler lärare skulle kunna skapa kritisk massa för nya doktorandkurser och andra aktiviteter som berikar forskarutbildningen. Det är mycket troligt att minst en ny forskarskola får sin hemvist vid en sammanslagen CIG-institution. I den utlysning av medel för bidrag till forskarskolor som fakulteten öppnat är ”miljö- och klimatvetenskap” och ”beräkningsvetenskap” två av tre utpekade strategiska områden inom vilka fakultetsstöd är aktuellt.

Ekonomi, administration och lokaler

En sammanslagning skulle skapa en institution med betydligt större ekonomi och därmed bättre förutsättningar att hantera svängningar i medelstilldelning och bättre förutsättningar för strategisk personalplanering än någon av de tre enheterna kan åstadkomma var för sig. En större, samlad institution gör också att ämnesområdet får en större tyngd och en mera jämbördig röst gentemot fakultetens andra verksamheter. En större verksamhet medför även att teknisk och administrativ personal kan specialiseras i högre utsträckning och också täcka upp för varandra, vilket kan göra verksamheten mera effektiv och mindre sårbar. En större lärarkader medför att ledningsuppdrag lättare kan besättas och roteras. Exempelvis skulle förutsättningarna för CEC:s verksamheter, som idag är hårt ansträngda av att den akademiska kärnan vid CEC är så liten, kunna bli bättre och fler lärare kunna engageras i centret.

En samlokalisering i gemensamma lokaler skulle sammanföra verksamheterna på en mindre yta än de upptar idag, men samtidigt kunna erbjuda mera ändamålsenliga utrymmen. CEC:s akuta lokalbehov skulle därmed lösas, samtidigt som det bör finnas goda förutsättningar för såväl CEC:s som GIS-verksamhetens centrumfunktioner att få en större synlighet och tillgänglighet i

nya lokaler som kan planeras för sådan verksamhet. Undervisningslokaler, som idag har alldeles för låg beläggning, skulle kunna nyttjas bättre. Därigenom skulle lokalkostnaderna totalt sett kunna minska. En optimering av lokalanvändning och kostnader är för övrigt nödvändig oavsett frågan om institutionsammanslagning, och är en del i en övergripande översyn som fakultetsledningen ser är nödvändig för alla fakultetens verksamheter.

Fakultetsperspektivet

Sedan institutionen för astronomi och teoretisk fysik vid årsskiftet lades ner och huvudsakligen införlivades i fysiska institutionen har fakulteten idag åtta institutioner (tabell 1). Av dessa är biologiska institutionen och de tre institutionerna som delas med LTH (Matematikcentrum samt Kemiska och Fysiska institutionen) klart större enheter än de övriga. Geologiska institutionen och CEC är fakultetens klart minsta enheter jämte Medicinsk strålningsfysik.

Tabell 1. Institutionernas storlek uttryckt som antal heltidsekvivalenter anställd personal (inkl. doktorander) och som totala kostnader. Samtliga uppgifter gäller 2022 men personal som fr.o.m. 1 jan 2023 fördelats från institutionen för astronomi och teoretisk fysik till fysiska institutionen, geologiska institutionen och CEC har lagts till i tabellen.

Institution	Personalstyrka (Heltidsekv.)	Totala kostnader (Mkr)
Fysiska institutionen	399 (varav 120 N-fak)	498 (varav 164 N-fak)
Biologiska institutionen	289	406
Kemiska institutionen	266 (varav 159 N-fak)	393 (varav 235 N-fak)
Matematikcentrum	139 (varav 42 N-fak)	192 (varav 56 N-fak)
INES	110	118
CEC	76	96
Geologiska institutionen	70	90
Medicinsk strålningsfysik	23	24
CIG	256	304

En sammanslagning skulle skapa en institution med en personalstyrka och en ekonomi i paritet med fakultetens övriga institutioner med undantag för Medicinsk strålningsfysik. Därmed skulle den stora majoriteten av fakultetens institutioner ha jämförbara förutsättningar och jämförbara behov, vilket skapar betydligt bättre förutsättningar både att styra verksamheten och att tillhandahålla adekvat verksamhetsstöd från fakultetskansliet.

Slutligen är den stora transformationen av universitetets norra campusområde som nu initieras i och med etableringen i Science Village en viktig aspekt. De verksamheter som idag bedrivs inom CEC, INES och Geologiska institutionen utgör en stor del av den verksamhet inom fakulteten som kommer att

utvecklas vidare på befintlig del av campus vid Sölvegatan. Science Village och verksamheterna där kan förväntas få stor synlighet bland forskare, studenter och allmänhet och det är då angeläget att de delar av fakulteten som är kvar på Sölvegatan har starka identiteter och långsiktigt stabila förutsättningar.

Fakultetsledningens ställningstagande

Fakultetsledningen delar de båda utredningarnas slutsatser och menar att det finns en stor potential i en sammanslagning av CEC, INES och Geologiska institutionen till en institution, samt att CEC:s koordinering av större forskningsprogram och ämnesövergripande plattformar bör ske i en centrumbildning organisatoriskt placerad vid den nya CIG-institutionen. Sammanfattningsvis vill fakultetsledningen uppnå följande med en sådan organisatorisk förändring:

- Skapa ännu bättre förutsättningar att bedriva forskning av högsta internationella klass inom geo- klimat- och miljöområdena genom att sammanföra stark inomdisciplinär grundforskning och mer tillämpad, tvärvetenskaplig forskning i nya konstellationer.
- Stärka fakultetens kapacitet att utifrån ett naturvetenskapligt perspektiv initiera, facilitera och bedriva tvär- och transdisciplinär forskning inom miljö- och klimatområdet. Centrumet som bedriver denna verksamhet ska få tydligare synlighet och bättre förutsättningar att attrahera och inbjuda till samarbeten över institutions- och fakultetsgränser, nationellt såväl som internationellt.
- En stark enad röst och en långsiktigt stark bas för forskning och utbildning inom geo- klimat- och miljöområdet vid fakulteten och universitetet och en verksamhet med långsiktig kraft att prioritera och stödja strategisk infrastruktur och strategiska rekryteringar.
- Åstadkomma mera jämnstora institutioner inom fakulteten för att därmed skapa bättre förutsättningar för effektiv styrning av och högkvalitativt administrativt stöd till samtliga verksamheter.

Fakultetsledningen har diskuterat den övergripande målsättningen att slå samman CEC, INES och Geologiska institutionen med ledningarna för de tre enheterna och det finns en samsyn kring de betydande utvecklingsmöjligheterna med en sådan sammanslagning. Samtidigt är alla parter införstådda

med att det finns flera frågor eller aspekter som måste beredas innan ett slutligt beslut om sammanslagning kan fattas.

Mot denna bakgrund har fakultetsledningen hemställt att fakultetsstyrelsen beslutar uppdra åt dekanen att initiera ett arbete för att klargöra hur verksamheterna vid en gemensam institution kan utformas och organiseras. Det vidare arbetet bör då ske med utgångspunkt från de förslag som lämnats i de två gjorda utredningarna. Ytterligare en viktig utgångspunkt är att den nya institutionen ska innehålla en centrumbildning som ansvarar för CEC:s verksamhet som rör koordinering av större forskningsprogram och samverkansplattformar. Frågor eller aspekter som måste beredas ingående är bland annat sådant som institutionens inre organisation inklusive sammansättning av forskargrupper/enheter, organisationen av grund- och forskarutbildning, utformning och dimensionering av administrativa funktioner, etc.

En annan viktig utgångspunkt är att det vidare arbetet måste vara väl förankrat inom CEC, INES och Geologiska institutionen och att personal från de tre enheterna, liksom studentrepresentanter, engageras i arbetet.

Fakultetsledningen menar att den närmare organisationen av arbetet inklusive förordnande av personer för uppdrag inom detta arbete bör beslutas av dekanen utifrån denna utgångspunkt.

Kostnaderna för detta arbete beräknas kunna täckas inom befintlig ram 2023. Kostnader för 2024 och framåt får hanteras i kommande resursfördelningar för 2024 men fakultetsledningens bedömning är att en sammanslagningsprocess kommer att kunna finansieras i sin helhet.

Beslut

Mot ovan redovisad bakgrund beslutade fakultetsstyrelsen den 1 februari 2023 att:

- Uppdra åt dekanen att, efter samråd med ledningsrådet, initiera ett arbete för att klargöra hur verksamheterna vid en gemensam institution bestående av dagens CEC, INES och Geologi kan organiseras och utformas med utgångspunkt i de förslag som lämnats i de två genomförda utredningarna. Beredningen av olika aspekter såsom institutionens inre organisation (inklusive sammansättning av forskargrupper/enheter), organisationen av grund- och forskarutbildning, hur kopplingar till närliggande verksamheter vid andra institutioner kan bevaras och utvecklas, utformning och dimensionering av administrativa

funktioner, etc. ska ske i arbetsgrupper med representanter för personal vid de inblandade enheterna samt studeranderepresentanter. Den nya institutionen ska innehålla en centrumbildning som ansvarar för den verksamhet som idag bedrivs av CEC som rör koordinering av större forskningsprogram och samverkansplattformar.

- Den närmare organisationen av beredningsarbetet, inklusive utseende av personer som ska ingå i arbetet, ska beslutas av dekan efter samråd med ledningsrådet.
- Dekanen ska inkomma till fakultetsstyrelsen med ett äskande om medel för att driva detta beredningsarbete.
- Arbetet ska planeras så att fakultetsledningen innan 2024 års utgång kan presentera ett förslag till beslut om inrättande av en sammanslagen institution eller ett slutgiltigt ställningstagande emot en sådan sammanslagning. En delrapportering med preliminära slutsatser ska avges till styrelsen under hösten 2023, när tillträdande dekan och prodekan är utsedda.
- Styrelsesammanträden framgent ska ha en stående punkt på dagordningen för löpande information till styrelsen om hur beredningsarbetet fortgår.